

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۹، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۵، صفحات ۷۵-۱۰۶

تحلیل تحولات سبک زندگی و عوامل مؤثر بر آن در مناطق روستایی: مطالعه موردی شهرستان زنجان

محمد بادسار، سهیلا فتحی، روح‌اله رضایی، و حسین شعبانعلی فمی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۵/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱/۳۱

چکیده

تحقیق حاضر، با هدف تحلیل تحولات سبک زندگی و عوامل مؤثر بر آن در مناطق روستایی شهرستان زنجان، به روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه روستاییان این شهرستان بود که از آن میان، در سال ۱۳۹۳، با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای، ۲۵۰ نفر انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه استفاده شد. وضعیت سبک زندگی از طریق مؤلفه‌های سلامت جسمانی، اجتماعی، روان‌شناختی، معنوی، الگوی مصرف غذا، الگوی پوشاک و اوقات فراغت (شامل ۶۲ گویه، با استفاده از طیف لیکرت پنج‌سطحی) مورد بررسی قرار گرفت. روایی صوری پرسشنامه با نظر پانلی از متخصصان تأیید شد و روایی سازه و پایایی ترکیبی آن نیز از طریق تحلیل عاملی تأییدی مورد ارزیابی قرار گرفت. دامنه مقادیر ضرایب پایایی ترکیبی برای مقیاس‌های مختلف پرسشنامه بین ۰/۸۸۹ تا ۰/۹۳۶ به دست آمد که بیانگر هماهنگی درونی مناسب

* نویسنده مسئول و استادیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان (mbadsar@yahoo.com)؛ دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه زنجان؛ دانشیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی؛ و دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران.

ابزار بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS 20 و AMOS انجام شد. نتایج نشان داد که بین میزان استفاده از رسانه و وضعیت سبک زندگی رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد، در حالی که رابطه درآمد خانوار با وضعیت سبک زندگی مثبت و معنی‌دار بود.

کلیدواژه‌ها: سبک زندگی، سلامت جسمانی، سلامت روان‌شناختی، سلامت اجتماعی، محیط اجتماعی، زنجان (شهرستان).

***

مقدمه

ماهیت جوامع امروزی طی روند توسعه تغییر کرده و گسترده‌تری این تحولات موجب شده است که زندگی جوامع شهری و روستایی از جایگاه سنتی خود فاصله بگیرد، به گونه‌ای که تعریف و توصیف این نوع از جامعه معاصر در قالب یک جامعه سنتی با سبک زندگی پیشینیان ممکن است تنها به مثابه یک شعار تلقی شود (Falk and Kilpatrick, 2000: 23). به دیگر سخن، در سال‌های اخیر، مشاهدات مکرر از مناطق روستایی مبین تغییراتی است که در الگوها و سبک‌های زندگی روستاییان پدید آمده است (ازکیا و رودبارکی حسینی، ۱۳۸۹: ۲۴۳). تغییر الگوها و سبک‌های زندگی را می‌توان از عوامل مؤثر بر تغییرات اقتصادی و اجتماعی قلمداد کرد. در گذشته، نهادها و عوامل مؤثر بر فرایند الگوپذیری در روستاها داخلی بودند و ریشه در درون فرهنگ جامعه روستایی داشتند؛ اما امروزه، با گسترش ارتباطات بیرونی روستاها، به ویژه با تأثیرپذیری از رسانه‌ها، عوامل بیرون از فرهنگ روستایی در فرایندهای الگوپذیری روستاییان وارد عمل شده‌اند (رضوی‌زاده، ۱۳۸۴: ۶۱). از آنجا که ماهیت طبیعی جوامع شهری و روستایی با تأثیرپذیری از عوامل بیرونی تا حدودی قابل بررسی است، می‌توان تأثیر آن را در مناطق روستایی نیز مطالعه کرد (Pavis et al., 1998: 1408). در عصر کنونی، ساخت سنتی روستاها با تأثیرپذیری از رسانه‌هایی مانند تلویزیون، ماهواره، تلفن همراه و اینترنت دستخوش تغییر شده است، به گونه‌ای که امروزه، چهره روستاها دیگر مانند گذشته نیست و بسیاری از سنت‌ها تغییر کرده است و این تغییرات روی ساخت سنتی روستاها تأثیر

گذاشته و همه افراد ناخودآگاه با پیامدهای آن نیز درگیر شده‌اند (آقاجان‌بگلو و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۲). از این‌رو، فناوری‌ها و مسائل جدید اجتماعی نسلی نو را در دامان خود می‌پروراند و در فرایند جامعه‌پذیری نسل جدید که خواهان برقراری ارتباط مؤثر با دیگران و بهره‌گیری از میراث گذشتگان است، خلل ایجاد می‌کند (طولابی و کمربگی، ۱۳۹۲: ۲۰۶). در واقع، تجربه اجتماعی‌ای که نسل‌های امروزی دارند، متفاوت و گاه متضاد با تجربه نسل پیشین است (حبیب‌پور گتایی و صفری شالی، ۱۳۹۰: ۸). افراد هر نسل، از طریق اشکال مختلف موسیقی، مد لباس و تعابیر زبانی، سعی در جداسازی خود از نسل‌های پیشین دارند (جمشیدیها و خالقی‌پناه، ۱۳۸۸: ۵۵). از این‌رو، موضوعی که اینک اهمیت زیادی پیدا کرده، توجه به روند تغییرات و دگرگونی‌های الگوهای زندگی افراد در جهان کنونی است (حق‌روستا و قلی‌باغشاهی، ۱۳۹۲: ۵۸).

امروزه، به دلیل توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات^(۱)، مردم در کشورهای مختلف از عادت‌ها و رفتارهای فرهنگی سایر جوامع مطلع می‌شوند و بسیاری از رفتارهای دیگران را به درجات مختلف اخذ می‌کنند. به دیگر سخن، به دلیل فرایند جهانی شدن^(۲)، در جوامع مختلف و به درجات تأثیرپذیری از این فرایند، هر فرد می‌تواند خود به انتخاب نوع رفتارهایش بپردازد. این پدیده جدید که به نظر گیدنز^(۳)، در دوران مدرنیته به وقوع پیوسته است، بحثی را باز می‌کند که وی آن را سبک‌های زندگی^(۴) در جهان کنونی می‌نامد؛ در دوران جهانی شدن (خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳۳)، این پدیده در مناطق مختلف جهان که پذیرای هرگونه تغییر در ابعاد اقتصادی و به‌ویژه اجتماعی هستند، بسیار اهمیت دارد (Hu, 2011: 1250)، چرا که جهانی شدن با اثرات گوناگون بر تغییرات سبک زندگی همراه بوده است، به‌گونه‌ای که گسترش نابرابری‌های اجتماعی در سایه مدرنیته را شاهد هستیم (Buchholz et al., 2009: 53). در جهان رو به تغییر و تحول، یکی از تجارب مشترک اغلب کشورهای در حال توسعه، اختلاف فاحش توسعه یافتن مناطق شهری نسبت

به مناطق روستایی بوده و نه تنها در زمینه سرمایه‌گذاری و تولید، فاصله مناطق روستایی و شهری چشمگیر است، بلکه از حیث مسائل فرهنگی و اجتماعی نظیر آموزش، سلامتی و امنیت اجتماعی نیز که همگی از پیش‌شرط‌های توسعه انسانی به‌شمار می‌روند، عقب‌ماندگی‌های مناطق روستایی بسیار فراتر از مناطق شهری است. این وضعیت، مهاجرت‌های بی‌رویه روستا-شهری را در این کشورها به‌دنبال داشته، که خود مقدمه‌ای برای مشکلات فراگیر اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه در مراکز شهری بوده است (کرمانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۸۰).

استان زنجان نیز در زمینه سبک زندگی با تغییر و تحولات پدید آمده در کشور همراهی داشته و از آن مستثنا نبوده است. طبق آخرین سرشماری، جمعیت استان زنجان برابر با ۱۰۱۵۷۳۴ نفر بوده است که از آن میان، ۶۲/۵ درصد ساکن نقاط شهری بوده و ۳۷/۵ درصد نیز در مناطق روستایی سکونت داشته‌اند (مرکز آمار استان زنجان، ۱۳۹۱). در کنار توجه به نرخ روزافزون جمعیت شهری در استان زنجان، سکونت ۳۷/۵ درصد جمعیت در نقاط روستایی این استان ضرورت توجه به بررسی روند تحولات سبک زندگی را در سطح استان با تأکید بر شهرستان زنجان آشکار می‌سازد، چراکه عدم توجه به نیازهای نسل جدید در مناطق روستایی رشد نرخ مهاجرت به مناطق شهری را در پی خواهد داشت. از آنجا که سبک و شیوه زندگی اکثر جوامع روستایی کشور با تأثیرپذیری از عوامل متعدد محیطی دچار تغییر و تحول شده، تحلیل عوامل مؤثر بر تغییر و تحولات سبک زندگی روستاییان در راستای شناساندن سبک‌ها و استانداردهای زندگی افراد اجتناب‌ناپذیر است. در ادامه، با توجه به هدف و محدوده موضوعی پژوهش، به مرور نتایج برخی از مهم‌ترین مطالعات پیشین مرتبط در داخل و خارج از کشور اشاره می‌شود.

نتایج پژوهش ارجمندی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که هرچه میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی بیشتر باشد، شکاف نسلی با والدین افزایش می‌یابد و برعکس؛ همچنین، بین

محیط اجتماعی خانواده و شکاف نسلی دانشجویان با والدین رابطه معنی‌دار وجود دارد. سوینین و مریسو استورم (Soininen and Merisuo-Storm, 2010)، در تحقیق خود، نوآوری در زمینه اطلاعات رسانه‌ای و الکترونیکی را از دلایل تغییر سبک زندگی جوانان می‌داند و اشاره می‌کند که به دلیل متفاوت بودن دنیای نوجوانان از دنیای والدین، این عامل می‌تواند نقشی مهم در اجتماعی شدن جوانان و مجزا کردن سبک‌های زندگی خود از دیگران داشته باشد. نتایج پژوهش کفاشی و همکاران (۱۳۸۹) نشان‌دهنده وجود رابطه بین متغیر میزان تحصیلات پاسخ‌گو و مؤلفه‌های سبک زندگی است. ازکیا و حسینی رودبارکی (۱۳۸۹) نیز با اقتباس از نظریه بوردیو^(۵) در قالب سه مفهوم کلیدی سرمایه، ذوق و زمینه، بدین نتیجه رسیدند که مسیر تغییرات در پی افزایش درآمد به سمت افزایش تقاضا برای خرید کالاهای مصرفی است، به گونه‌ای که ضرورت تزئینی وسایل زندگی بیش از ضرورت کارکردی آنهاست. همچنین، باینگانی و همکاران (۱۳۹۲)، در تحلیل خود با هدف واکاری مفهوم سبک زندگی از منظر جامعه‌شناسان به‌ویژه با تأکید بر نظریه بوردیو مبنی بر جایگزینی سبک زندگی در قالب شکل اجتماعی نوین، بدین نتیجه رسیدند که افراد برای شکل دادن به سبک زندگی دلخواه خود، با توجه به جایگاه اجتماعی و میزان تأثیرپذیری از روندهای حاکم بر جهان، به یک سبک زندگی خاص دسترسی دارند. مجدی و همکاران (۱۳۸۹) نیز در تحقیق خود با هدف سنجش رابطه سبک زندگی و شرایط اقتصادی (سه قشر شامل طبقات پایین، متوسط و بالا)، نشان دادند که بین سبک زندگی و سرمایه اقتصادی رابطه معنی‌دار وجود دارد؛ و از این‌رو، سبک زندگی افراد در جامعه مورد مطالعه از خاستگاه اقتصادی آنها تأثیر می‌پذیرد. تایتان و همکاران (Titan et al., 2012) پدیده مهاجرت از مناطق روستایی در نظریه نئوکلاسیک‌ها را بررسی کردند؛ طبق این نظریه، مهاجرت مردان ناشی از تفاوت درآمد بین کشور مبدأ و مقصد و در نهایت، در چارچوب جهانی شدن صورت می‌گیرد. به باور آنها، به دلیل استفاده از شیوه‌های ارتباطی گسترده

همانند تلفن همراه و اینترنت در مناطق روستایی، روابط بین فردی و خانوادگی افراد تداوم می‌یابد، اما در نتیجه تفاوت‌های محسوس بین الگوهای زندگی مناطق شهری و روستایی، پدیده مهاجرت تنها راه حل رفع این تفاوت‌ها از منظر روستاییان به‌ویژه میان مردان است. همچنین، بر پایه نتایج تحقیقات، میانگین سبک زندگی بر حسب طبقه اجتماعی و جنسیت متفاوت است، اما بر حسب میزان تحصیلات تفاوت معنی‌دار نیست؛ به دیگر سخن، سبک زندگی بر حسب میزان تحصیلات تفاوت معنی‌دار ندارد، اما سبک زندگی بر حسب جنسیت (مرد و زن) و نیز بر حسب طبقه اجتماعی تفاوت معنی‌دار دارد (ارجمند سیاهپوش و حیدری زرگوش، ۱۳۹۱). میلبورن و کیچن (Milbourne and Kitchen, 2014) در نتایج تحقیق خود از ابزارهای ارتباطی به‌مثابه عامل مؤثر در انتقال جریان‌ها و تحولات نام برده‌اند و ریشه این تحرکات را در فقر مناطق، دل‌بستگی افراد به محیط و عوامل سنتی آن محل می‌دانند. طبق گزارش‌های موجود، انتقال اطلاعات از طریق رسانه سبب دستیابی به فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی مبتنی بر شیوه‌های زندگی برابر بین زنان و مردان می‌شود؛ از این‌رو، افراد تمایل به تغییر سبک زندگی از طریق ارتباط با مراکز راه دور دارند. اولویت‌های حاصل از شاخص‌های پژوهش نشان می‌دهد که اطلاعات و ارتباطات الکترونیکی در دهه اخیر سبک‌های زندگی جوانان را به شیوه‌های جدید زندگی دیجیتال پیوند زده و فرهنگ‌های ویژه جوانان را جهانی کرده است (رحمت‌آبادی و آقابخشی، ۱۳۸۵: ۲۳۶). بر پایه نتایج تحقیق محمدی و همکاران (۱۳۹۲)، بین ابعاد سبک زندگی و تعالی خانواده همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد، بدین ترتیب که از بین ابعاد سبک زندگی، در گام اول، سلامت اجتماعی، در گام دوم، سلامت اجتماعی و روحانی و در گام سوم، سلامت اجتماعی، روحانی و روان‌شناختی با تعالی خانواده همبستگی چندگانه معنی‌دار دارند.

در حقیقت، سبک زندگی یک شیوه عمومی است که مسیر زندگی افراد را توصیف می‌کند و می‌تواند دربرگیرنده ابعاد مختلف زندگی باشد. سبک زندگی اشاره به مسیر

زندگی روزمره دارد که می‌تواند از طریق کار، استراحت، و تغذیه نمود پیدا کند (Apostu, 2013: 50). از این رو، تغییرات جنبه‌های گوناگون سبک زندگی می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد.

در مطالعات پیشین، بخشی محدود از ابعاد سبک زندگی بررسی شده و بیشتر تأکید بر الگوی مصرف غذا و پوشاک و گاهی هم بعد جسمانی و معنوی بوده است، در حالی که مطالعه حاضر بر آن است تا با ارائه تعریفی جامع‌تر از سبک زندگی (به‌گونه‌ای که در جدول ۲ آمده است)، به بررسی ابعاد مختلف سبک زندگی بپردازد. افزون بر این، در مطالعات پیشین، بیشتر تمرکز بر توصیف سبک زندگی در بستر مورد مطالعه بوده است، در حالی که مطالعه حاضر می‌کوشد علاوه بر بررسی و تأکید بر توصیف جامع‌تر مفهوم سبک زندگی، عوامل مؤثر بر تغییرات سبک زندگی در قالب عوامل فردی (سن، جنسیت، میزان درآمد خانوار، و سطح تحصیلات) و عوامل محیطی (میزان استفاده از رسانه، شرایط خانوادگی و محیط اجتماعی) در بستر جامعه روستایی نیز با بهره‌گیری از دیدگاه‌های مختلف نظری (جدول ۱) شناسایی و تبیین شوند.

مبانی نظری

سبک زندگی دارای دو مفهوم متفاوت است. در تعریف اول، سبک زندگی معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و شاخصی برای تعیین طبقه اجتماعی است؛ این مفهوم در آثار نظریه‌پردازان کلاسیک مانند: وبلن^(۶)، زیمل^(۷)، وبر^(۸) و بوردیو دیده می‌شود. در مفهوم دوم، سبک زندگی یک شکل اجتماعی نوین است که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی معنی پیدا می‌کند. در واقع، ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای افراد بر پایه همین معنی سبک زندگی تعریف می‌شوند. گیدنز بدین بعد از مفهوم سبک زندگی توجه کرده است (مکیدفر و صبوروی خسروشاهی، ۱۳۹۰: ۷۰). در ادامه، به شرح این مفاهیم و جمع‌بندی این نظریه‌ها از دیدگاه نظریه‌پردازان مختلف می‌پردازیم (جدول ۱).

جدول ۱- جمع‌بندی نظریه‌های «سبک زندگی» و ابعاد و مؤلفه‌های آن

نظریه	مفاهیم برگرفته از نظریه‌ها در تحقیق حاضر	نظریه
طبق نظریه ماکس وبر، تفاوت در قشرهای اجتماعی می‌تواند در نوع رفتار افراد، قدر و منزلت آنها در جوامع، الگوی مصرفی و مدیریت اقتصادی افراد در قالب مؤلفه‌های سبک زندگی تأثیرگذار باشد (محمدی و بی‌بک‌آبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۲).	تفاوت در موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی افراد منجر به روبه‌رو شدن آنها با یک سبک زندگی خاص می‌شود؛ به دیگر سخن، شرایط محیطی تعیین‌کننده جایگاه‌های اجتماعی و اقتصادی و نوع سبک زندگی افراد است. این شرایط در قالب یکی از عوامل مؤثر بر تحولات سبک زندگی تبیین‌کننده عوامل محیطی تحقیق حاضر است.	۱
زیمل سبک زندگی را شیوه‌های مصرف می‌داند (محمدی و بی‌بک‌آبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۲). از نظر وی، مدرنیته و تحولات آن منجر به فشارها و هنجارهای اجتماعی می‌شود؛ از این‌رو، تنها راه گذار از این فشارها مصرف‌گرایی از طریق انتخاب الگوهای مصرف و مدهای گوناگون است (باینگانی و همکاران، ۱۳۹۲).	شیوه مصرف که زیمل آن را معرف سبک زندگی می‌داند، در دنیای امروز، از فشارهای اجتماعی تأثیر پذیرفته است. در تحقیق حاضر، تحولات مصرفی افراد به‌صورت مجزا در قالب مؤلفه‌های الگوی مصرفی پوشاک و غذا بررسی شده است.	۲
سویل سبک زندگی را مجموعه رفتارها می‌داند و اشاره به مصرف و مصرف‌گرایی دارد. به اعتقاد سویل، مصرف از تجارب زندگی است که سبک زندگی هم از همین تجارب ناشی می‌شود و آنها نیز خود از ساختارهای اجتماعی تأثیر می‌پذیرند (محمدی و بی‌بک‌آبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۲).	یکی از مؤلفه‌های سبک زندگی الگوی مصرف افراد است که می‌تواند با تأثیرپذیری از عوامل و ساختارهای اجتماعی نمود خاص داشته باشد. در تحقیق حاضر، از محیط اجتماعی به عنوان عامل تأثیرگذار در انتخاب نوع الگوی مصرف غذا و پوشاک افراد و در نهایت، تحولات سبک زندگی نام برده شده است.	۳
از نظر چنی، الگوی مصرف معرف نوع سبک زندگی است. به دیگر سخن، الگوی مصرف، مردم را در جوامع امروزی از یکدیگر متمایز می‌کند؛ و از این‌رو، تنها راه قشربندی اجتماعی به‌شمار می‌رود (محمدی و بی‌بک‌آبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۳).	الگوی مصرف تئوری چنی مبین الگوی مصرف غذا و پوشاک به عنوان عامل مؤثر در تبیین تحولات سبک زندگی در این مطالعه است.	۴
ویلن از جامعه سرمایه‌دار به عنوان محیط اقتصادی مطلوب نام می‌برد. بدین ترتیب که افراد با شرایط اقتصادی مناسب به مصرف متظاهرانه روی می‌آورند، مصرفی که فراتر از نیازهای حیاتی و ضروری بوده و جنبه مصرف متظاهرانه به خود می‌گیرد. از نظر وی، ثروت مهم‌ترین عامل کسب منزلت است و مصرف تظاهری و نمایشی مهم‌ترین نمود آن شناخته شده است (کردی و هادی‌زاده، ۱۳۹۱: ۲۴).	محیط اقتصادی افراد در جوامع مختلف می‌تواند در تنوع مصرف افراد تأثیر بگذارد. در مطالعه حاضر، شرایط اقتصادی در قالب عامل تأثیرگذار و معرف الگوی مصرف غذا و پوشاک مورد توجه قرار گرفته است.	۵
نظریه کاشت جرج گرینر اشاره به رفتار مصرف‌کنندگان دارد. پیش‌فرض این نظریه مثبتی بر تأثیر رسانه بر افکار مصرف‌کنندگان است (رضوی‌زاده، ۱۳۸۴: ۱۱۵-۱۱۷). نظریه کاشت گرینر به آثار کل و درازمدت رسانه‌ها توجه و تأکید دارد؛ به تعبیری، مصرف زیاد رسانه‌ها منجر به کاشت سبک زندگی خاص در بین مصرف‌کنندگان می‌شود (امام‌جمعه‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۹).	نظریه کاشت جرج گرینر اشاره به آثار درازمدت رسانه بر افکار مصرف‌کنندگان و تحولات سبک زندگی دارد. محیط رسانه‌ای به عنوان یکی از عوامل محیطی اشاره شده در تحقیق حاضر برآمده از همین نظریه است.	۶

فصلنامه روستا و توسعه	نظریه	مفاهیم برگرفته از نظریه‌ها در تحقیق حاضر
۳۱	<p>بورديو درباره شكل‌گیری سبک‌های زندگی نظریه‌ای منسجم را ارائه داده است. مطابق مدلی که او ارائه کرده است، شرایط عینی زندگی و موقعیت فرد در ساختار اجتماعی به تولید منش خاص (سبک زندگی) منجر می‌شود و منش شامل دو دسته نظام است. نظامی برای طبقه‌بندی اعمال و نظامی برای ادراکات و شناخت قریحه‌ها. نتیجه نهایی تعامل این دو نظام سبک زندگی است (مجدی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۳۵).</p>	<p>با تمرکز بر این نظریه می‌توان دریافت که شرایط عینی زندگی در تحقیق حاضر گویای عوامل محیطی (محیط اجتماعی، اقتصادی و ...) است که منجر به شکل‌گیری منش خاص یا همان سبک زندگی در قالب مؤلفه‌های تحقیق (سلامت جسمانی، زیست‌محیطی و ...) می‌شود.</p>
۳۲	<p>در تعبیری که گیدنز از دگرگونی اجتماعی دارد، سبک‌های زندگی از نشانه مهم روابط در حال تغییر فردیت و اجتماع به‌شمار می‌روند. به نظر گیدنز، یکی از ویژگی‌های تمایز دنیای متجدد امروزی تعامل فرایند بین تأثیرات جهانی و گرایش‌های درونی است (ذوالفقاری و سلطانی، ۱۳۸۹: ۲۸).</p>	<p>گیدنز از تأثیرات جهانی به‌عنوان عامل مؤثر بر دگرگونی‌های اجتماعی و متمایزکننده دنیای متجدد امروزی نام می‌برد. در پژوهش حاضر، بدین مؤلفه‌ها در قالب عوامل محیطی مؤثر بر تغییرات سبک زندگی اشاره می‌شود.</p>

مأخذ: یافته‌های پژوهش

اگرچه تبیین روند تحولات سبک زندگی با تکیه بر نظریه‌های ارائه‌شده امکان طرح مدل‌های مختلف را فراهم می‌سازد، ولی آنچه می‌تواند در تبیین نتایج تجربی تحقیق مؤثر افتد، هم‌پوشانی مباحث نظری در رابطه با سبک زندگی است. به دیگر سخن، نظریه‌های یادشده در کنار نظریه سبک زندگی می‌تواند یک زمینه تبیینی مفید را برای تحقیق حاضر فراهم آورند. با تأملی بر نظریه‌های یادشده می‌توان به بررسی تغییر تحولات سبک زندگی در قالب دو عامل فردی (سن، جنس، میزان درآمد خانوار و تحصیلات) و محیطی (میزان استفاده از رسانه، محیط اجتماعی و شرایط خانوادگی) پرداخت. برای تبیین عوامل محیطی تأثیرگذار از نظریه‌های صاحب‌نظرانی چون ماکس وبر، میشل سوپل^(۹)، ویلن و همچنین، نظریه کاشت جرج گرینر^(۱۰)، بورديو و گیدنز سود جسته‌ایم. در مطالعه حاضر، با اقتباس از نظریه‌های یادشده، به معرفی ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی (سلامت جسمانی، اجتماعی، روان‌شناختی، معنوی، الگوی مصرف غذا، الگوی پوشاک و اوقات فراغت) در بستر جامعه روستایی پرداخته می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲- تشریح مفهوم سبک زندگی و مؤلفه‌های آن

مؤلفه	تعریف
سبک زندگی	سبک زندگی همان آفرینش و خلق هنرمندانه یک راه و روش خاص با توجه به امکانات موجود و پایگاه اقتصادی و اجتماعی و همچنین، محدودیت‌های فردی و اجتماعی تعریف شده و هنر فرد در کشف انتخاب مناسب‌ترین و خردمندانه‌ترین راه برای پاسخ به توقعات و تحقق اهداف است (سیدی و بیرقی، ۱۳۹۱: ۳).
سلامت جسمانی	میزان بهره‌مندی و توجه فرد به ویژگی‌های جسمانی به عنوان سلامت جسمانی مطرح است. این مفهوم می‌تواند بازخوردی از علائق فرد به مراقبت‌های پزشکی، میزان استفاده از لوازم بهداشتی، کنترل وزن و تغذیه سالم داشته باشد (علی و همکاران، ۱۳۹۱). همچنین، مجموعه مراقبت‌های صورت‌گرفته از قسمت‌های مختلف بدن برای پیشگیری از وقوع بیماری و حفظ سلامتی و تندرستی بدن با عنوان سلامت جسمانی شناخته می‌شود (Jain et al., 2013: 5).
سلامت اجتماعی	میزان بهره‌مندی فرد از اعضای جامعه، تعاملات اجتماعی با افراد و گروه‌های مختلف در جامعه و اعضای خانواده و انسجام گروهی در قالب سلامت اجتماعی مطرح است (بیابانگرد و جوادی، ۱۳۸۳: ۱۲۹).
سلامت روان‌شناختی	سلامت روان‌شناختی از عوامل مهم تأثیرگذار بر سبک زندگی است، که می‌تواند در تربیت فردی و اجتماعی افراد مؤثر باشد (Walsh, 2011: 1). در حقیقت، سلامت روان‌شناختی عامل مؤثر در توسعه منابع انسانی است که توجه بدین بعد از سبک زندگی می‌تواند منجر به رفاه اجتماعی افراد شود، چراکه هر فرد در یک مجموعه پیچیده از نظام اجتماعی زندگی می‌کند که با نقش خود می‌تواند بر سطح سلامت روانی جامعه تأثیرگذار باشد (Cauce et al., 2002: 44).
سلامت معنوی	منظور از سلامت معنوی دستیابی فرد به سطحی از معنویت است که موجب شکل‌گیری سبک خاص برای حیات فردی و اجتماعی افراد شود (Gomez and Fisher, 2003: 1975)، چراکه نقش دین و باورهای دینی می‌تواند به دریافت نکاتی تازه از حیات و سبک زندگی انسان منجر شود (سیدی و بیرقی، ۱۳۹۱: ۲-۵).
الگوی مصرف	مصرف در مفهوم کلی آن شامل همه انواع فعالیت‌های غیرکاری و غیرتولیدی است و به فرایندی اشاره دارد که در آن، کالاهای مادی و خدمات برای ارضای نیازها به کار گرفته میشوند. منظور از الگوهای مصرف این است که آیا برحسب نوع کالاها و فعالیت‌های مورد استفاده افراد، شیوه مصرف آنها و معیارها و موازین انتخاب آن کالاها تفاوت‌هایی معنی‌دار در میان افراد مورد مطالعه دیده می‌شود یا نه (عبداللهی و مرادی، ۱۳۹۰: ۱۵).
اوقات فراغت	منظور از اوقات فراغت فعالیتی است که اعضای جامعه فارغ از اجبارهای محیط کار و الزامات زندگی، استعدادهای خود را توسعه بخشیده و شخصیت خود را گسترش می‌دهند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۱). همچنین، اوقات فراغت مجموعه‌ای از اشتغال‌هایی است که افراد پس از آزاد شدن از الزامات شغلی خانوادگی و اجتماعی، به منظور استراحت، تفریح و توسعه اطلاعات بدان می‌پردازند (فکوهی و انصاری مهابادی، ۱۳۸۲: ۷۱).

مأخذ: یافته‌های پژوهش

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف جزو تحقیقات کاربردی به‌شمار می‌رود و به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات انجام شده است. جوان بودن جمعیت روستایی که ۴۹/۵ درصد از این جمعیت در گروه سنی پانزده تا ۳۹ سال قرار دارند (مرکز آمار استان زنجان، ۱۳۹۱) و همچنین، نام و آوازه استان زنجان به‌ویژه شهرستان زنجان و مناطق روستایی آن از نظر پایبندی به اصول و ارزش‌های اسلامی از جمله دلایل انتخاب روستاهای این شهرستان برای بررسی تغییر و تحولات ابعاد سبک زندگی مناطق روستایی بوده است. جامعه آماری تحقیق شامل ۹۷۶۹۹ نفر از روستاییان شهرستان زنجان بود. با توجه به اینکه تحقیق حاضر از نظر نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار AMOS انجام گرفته است، افزون بر حجم جامعه آماری به عنوان یکی از معیارهای اصلی برای تعیین حجم نمونه آماری، بر اساس مطالعات مختلف (Hair et al., 2010؛ Kline, 2011)، معیارهای مهم دیگری همچون نوع شیوه و تخمین آماری، تعداد متغیرها و گویه‌ها و پیچیدگی روابط در مدل مفهومی نیز به عنوان عوامل مهم تعیین‌کننده تعداد نمونه آماری مورد توجه قرار گرفته‌اند. بدین ترتیب، در مجموع، ۲۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری مورد مطالعه قرار گرفتند. لازم به ذکر است که به‌منظور اطمینان از مناسب بودن تعداد نمونه، با استفاده از نرم‌افزار تعیین حجم نمونه G*power با در نظر گرفتن اندازه اثر متوسط و خطای احتمالی ۰/۰۵ درصد، تعداد نمونه برابر با ۲۵۰ نمونه پیشنهاد شد، که این نتیجه حاکی از مناسب بودن این تعداد نمونه برای مطالعه حاضر بود. نمونه آماری مورد نظر در سطح دو بخش از سه بخش شهرستان زنجان شامل بخش‌های قره‌پشتلو و زنجان‌رود جمع‌آوری شد. اختصاص تعداد نمونه‌ها به هر بخش با انتساب متناسب بر اساس جمعیت این دو بخش (شامل حدود چهل درصد بخش

قره‌پشتلو و شصت درصد بخش زنجان‌رود) صورت گرفت. بر همین اساس، تقریباً نمونه‌ای معادل همین نسبت جمعیتی شامل ۱۰۳ نفر از سطح پنج روستا از دو دهستان واقع در بخش قره‌پشتلو و ۱۴۷ نفر از سطح شش روستا از چهار دهستان واقع در بخش زنجان‌رود به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شدند. پرسشنامه تحقیق، افزون بر ویژگی‌های فردی، مشتمل بر چهار بخش دیگر برای اندازه‌گیری متغیرهای اصلی تحقیق بود: ۱- سبک زندگی شامل هفت مؤلفه سلامت جسمانی، سلامت اجتماعی (لعلی و همکاران، ۱۳۹۱)، سلامت معنوی (لعلی و همکاران، ۱۳۹۱؛ خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۸۹؛ مجدی و همکاران، ۱۳۸۹)، سلامت روان‌شناختی (لعلی و همکاران، ۱۳۹۱)، الگوی پوشاک (ذوالفقاری و سلطانی، ۱۳۸۹؛ مجدی و همکاران، ۱۳۸۹؛ صلاحی اصفهانی و خجسته‌نسب، ۱۳۹۳؛ ازکیا و حسینی رودبارکی، ۱۳۸۹)، الگوی غذا (ذوالفقاری و سلطانی، ۱۳۸۹؛ مجدی و همکاران، ۱۳۸۹؛ صلاحی اصفهانی و خجسته‌نسب، ۱۳۹۳؛ ازکیا و حسینی رودبارکی، ۱۳۸۹) و اوقات فراغت (خواجه‌نوری و همکاران، ۱۳۸۹؛ ذوالفقاری و سلطانی، ۱۳۸۹؛ صلاحی اصفهانی و خجسته‌نسب، ۱۳۹۳؛ ازکیا و حسینی رودبارکی، ۱۳۸۹) است که به ترتیب، هر کدام با ۱۰، ۸، ۷، ۹، ۱۰، ۸، ۱۰ و ۱۰ گویه اندازه‌گیری شدند (جدول ۳)؛ ۲- میزان استفاده از رسانه شامل نه گویه؛ ۳- شرایط خانوادگی شامل هشت گویه؛ و ۴- محیط اجتماعی شامل ده گویه است. برای اندازه‌گیری همه متغیرها، از طیف لیکرت پنج‌سطحی (۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد) استفاده شده است.

جدول ۳- متغیرها، سطوح اندازه‌گیری و گویه‌های مورد استفاده

متغیر	گویه‌ها
سلامت جسمانی	۱- برای معاینات پزشکی به‌صورت دوره‌ای و منظم به پزشک مراجعه می‌کنم؛ ۲- در طول روز، استراحت کافی دارم؛ ۳- گاهی اوقات، احساس بیماری می‌کنم؛ ۴- به‌طور متوسط، شب حداقل هفت تا هشت ساعت می‌خوابم و سرحال بیدار می‌شوم؛ ۵- از مصرف بی‌رویه افزودنی‌هایی مثل نمک و شکر خودداری می‌کنم؛ ۶- روزانه پنج بار یا بیشتر از میوه‌ها و سبزی‌ها استفاده می‌کنم؛ ۷- وزن خود را همیشه در حد مطلوب نگه می‌دارم؛ ۸- از مصرف غذاهای پرچرب خودداری می‌کنم؛ ۹- نکات بهداشت فردی مانند اصلاح موی سر، استحمام، و مسواک زدن را رعایت می‌کنم؛ ۱۰- فاصله بین محل کار تا منزل را پیاده‌روی می‌کنم.
سلامت اجتماعی	۱- دوستان صمیمی دارم؛ ۲- توانایی ابراز عشق و دوستی نسبت به دیگران را دارم؛ ۳- احساسات دیگران برای من قابل احترام است؛ ۴- به‌راحتی می‌توانم با دیگران رابطه دوستانه و صمیمی برقرار کنم؛ ۵- دارای ارتباط نزدیک با آشنایان و خویشاوندان خود بوده و با آنها به‌طور مستمر رفت‌وآمد دارم؛ ۶- برای ساخت اماکن مذهبی و مدارس کمک مالی می‌کنم؛ ۷- در برنامه‌های مختلف اجتماعی مانند دادن کمک‌های مالی و معنوی به بیماران، ایتم و ... مشارکت می‌کنم؛ ۸- هنگامی که در زندگی با مشکلی مواجه می‌شوم، با دوستان و اطرافیان خود صحبت و مشورت می‌کنم.
سلامت معنوی	۱- معتقدم نظام خلقت دارای هدف است؛ ۲- به چیزی عظیم‌تر از خود احساس وابستگی و تعلق دارم؛ ۳- معتقدم زندگی‌ام دارای هدف بوده و معنی‌دار است؛ ۴- سعی می‌کنم در زندگی کارهایی انجام دهم که ارزش ماندگاری داشته باشد؛ ۵- به مطالعه کتب دینی (مانند قرآن و رساله) برای به‌کارگیری در کارهای زندگی روزانه خود علاقه‌مندم؛ ۶- معتقدم روزه گرفتن از وظایف دینی ماست؛ ۷- به نمازهای یومیه اول وقت اهمیت زیادی می‌دهم؛ ۸- علاوه بر انجام واجبات، مستجاباتی از قبیل رفتن به حج و خوندن نماز غفیله را انجام می‌دهم؛ ۹- معتقدم صدقه دادن باعث رفع قضا و بلا می‌شود.
روانشناسی سلامت	۱- به آینده امیدوارم؛ ۲- احساسات و افکار مثبت دارم؛ ۳- قادر به بیان احساساتم هستم؛ ۴- در مجموع، خودم را دوست دارم؛ ۵- از مواجه با چالش و ایجاد تغییر در زندگی لذت می‌برم؛ ۶- قادر به مهار و کنترل استرس‌های زندگی‌ام هستم؛ ۷- از هنرهایی مانند نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی، و خط لذت می‌برم.
الگوی پوشاک	۱- به پوشش دوستانم اهمیت زیادی می‌دهم تا به اخلاق و رفتار آنها؛ ۲- مدگرایی (پوشش) جزء جدایی‌ناپذیر زندگی جوانان است؛ ۳- باید جوان‌ها را نسبت به انتخاب لباس متناسب با فرهنگ ایرانی اسلامی تشویق کرد؛ ۴- مهم باطن آدم‌هاست، نه پوشش و ظاهر آنها؛ ۵- اغلب به دنبال دوستانی هستم که به‌روزند و لباس اسپرت می‌پوشند؛ ۶- پوشش افراد در جامعه یک موضوع شخصی است و دیگران حق اظهار نظر در مورد آن را ندارند؛ ۷- در طول سال، چندین بار اقدام به خرید لباس‌های نو می‌کنم (مثلاً هر فصل متناسب با آن فصل خرید می‌کنم)؛ ۸- پوشش‌های ساده را دوست دارم؛ ۹- برای خرید لباس، به عمده‌فروش‌ها یا بازارهای هفتگی مراجعه می‌کنم؛ ۱۰- هنگام خرید لباس، به مارک، شیک بودن، مد روز بودن و خارجی بودن آن توجه می‌کنم.
الگوی غذا	۱- اغلب از غذاهای آماده (فست فود/ساندویچ) استفاده می‌کنم؛ ۲- بیشتر از غذاهای خانگی استفاده می‌کنم تا غذاهای آماده؛ ۳- خوردن غذای مختصر خانه را به غذای بیرون (مانند رستوران) ترجیح می‌دهم؛ ۴- به کیفیت غذا (از جمله نوع غذا، طعم، و نوع پخت) خیلی بیشتر از مقدار و کمیت آن اهمیت می‌دهم؛ ۵- هر غذایی که سر سفره باشد، می‌خورم و نوع آن برایم مهم نیست؛ ۶- اگر قرار باشد به رستوران بروم، ترجیح می‌دهم به یک رستوران سنتی بروم تا یک رستوران امروزی؛ ۷- علاوه بر غذای سر سفره، مخلفات آن (مانند سالاد، سبزی، و ترشی) نیز برایم خیلی مهم است؛ ۸- به آزمایش کردن غذاهای جدید علاقه‌مندم.
اوقات فراغت	۱- در اوقات بیکاری، برنامه‌های رادیو را گوش می‌کنم؛ ۲- در اوقات بیکاری، به مطالعه روزنامه، مجلات و کتاب‌های غیردرسی می‌پردازم؛ ۳- در زمان بیکاری، به شهر می‌روم و در خیابان‌ها گشت می‌زنم و از دیدن ویتترین مغازه‌ها لذت می‌برم؛ ۴- رفتن به پارک‌ها و مراکز تفریحی در شهر، بخشی از اوقات فراغت من در طول هفته است؛ ۵- گاهی از سر بیکاری، در خیابان‌ها و کوچه‌های روستا پرسه می‌زنم؛ ۶- دید و بازدید از خویشاوندان بخشی از برنامه هفتگی من است؛ ۷- دوست دارم در ساعات‌های بیکاری کنار دوستانم باشم؛ ۸- اگر یک ساعت وقت اضافه داشته باشم، ترجیح می‌دهم استراحت کنم و دوباره کارهایم را شروع کنم؛ ۹- در زمان بیکاری، با تلفن همراهم سرگرم (صحبت می‌کنم، پیامک رد و بدل می‌کنم یا اینکه وارد شبکه‌های اجتماعی مانند وایبر می‌شوم)؛ ۱۰- مسافرت همراه با خانواده را به مسافرت با دوستان ترجیح می‌دهم.

مقیاس اندازه‌گیری: طیف لیکرت پنج‌سطحی (۱= خیلی کم تا ۵= خیلی زیاد)

مأخذ: یافته‌های پژوهش

روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرات گروهی از خبرگان و مطلعان کلیدی (شامل اعضای هیئت علمی گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان)، قبل از انجام پیش‌آزمون، صورت پذیرفت. به منظور بررسی پایایی ابزار تحقیق نیز پیش‌آزمون در روستاهای شهرستان زنجان (همایون و تهم) که از روستاهای انتخاب شده برای جمع‌آوری داده‌های اصلی تحقیق نبودند، انجام گرفت؛ همچنین، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و مقدار میانگین آن برای مؤلفه‌های سبک زندگی ۰/۷۱، شرایط خانوادگی ۰/۸۶ و محیط اجتماعی ۰/۷۶ بوده که حاکی از پایایی مناسب ابزار تحقیق است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزارهای SPSS در بخش توصیفی (شامل فراوانی، درصد و میانگین) و AMOS در بخش استنباطی (شیوه مدل‌سازی معادلات ساختاری) استفاده شد. در بخش استنباطی، اثر متغیرهای مستقل شامل عوامل فردی (سن، میزان درآمد خانوار و تحصیلات) و عوامل محیطی (محیط رسانه‌ای، اجتماعی و شرایط خانوادگی) بر متغیر وابسته «وضعیت سبک زندگی در بستر جامعه روستایی» شناسایی و تبیین شده است. از این رو، بر اساس ادبیات، نظریه‌ها و محدوده موضوعی مورد پژوهش، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر بررسی می‌شوند:

- بین سن و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.
- بین سطح تحصیلات و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.
- بین درآمد خانوادگی و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.
- بین میزان استفاده از رسانه و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد.
- بین شرایط خانوادگی و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.
- بین محیط اجتماعی و وضعیت سبک زندگی روستاییان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

نتایج و بحث

یافته‌های توصیفی

همان‌گونه که در جدول ۴ آمده است، بررسی نتایج توصیفی داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری ۲۵۰ روستایی شهرستان زنجان در سال ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که ۳۸ درصد پاسخ‌گویان را زنان و ۶۲ درصد آنها را مردان تشکیل می‌دهند؛ از نظر سطح تحصیلات، ۲۴/۸ درصد بی‌سواد، ۴۴ درصد زیر دیپلم و تنها هشت درصد دارای تحصیلات کارشناسی و بالاتر بودند؛ میانگین سنی پاسخ‌گویان ۳۷/۷ سال و سن ۵۳/۶ افراد ۳۵ سال و یا کمتر بوده، که بیانگر جوان بودن پاسخ‌گویان است.

جدول ۴- توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس ویژگی‌های فردی

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۵۵
	زن	۹۵
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۶۲
	زیر دیپلم	۱۱۰
	دیپلم و کاردانی	۵۸
گروه‌های سنی*	کارشناسی و بالاتر	۲۰
	۲۵ سال و کمتر	۷۴
	۲۶-۳۵ سال	۶۰
	۳۶-۴۵ سال	۳۲
	۴۶-۵۵ سال	۱۸
	۵۶ سال و بالاتر	۶۶

* کمینه: ۱۵ سال، بیشینه: ۷۳ سال، میانگین: ۳۷/۹ سال

مأخذ: یافته‌های پژوهش

میزان استفاده از رسانه، در واقع، بر اساس میزان تماشای تلویزیون اعم از برنامه‌های تولید شبکه‌های داخلی سیما و ماهواره است. نتایج نشان داد که ضریب پوشش رسانه‌های داخلی معادل ۹۳/۶ درصد و رسانه‌های خارجی ۱۶/۴ درصد بود. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس میزان استفاده از رسانه‌ها نشان می‌دهد که میانگین استفاده از رسانه‌ها هشت

ساعت در هفته است؛ همچنین، حدود چهل درصد پاسخ‌گویان بین شش تا ده ساعت از وقت خود را صرف استفاده از رسانه‌ها کرده‌اند (جدول ۵).

جدول ۵- توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس میزان استفاده از رسانه‌ها

میزان استفاده در هفته	فراوانی	درصد
۵ ساعت و کمتر	۷۷	۳۰/۷
۶ تا ۱۰ ساعت	۹۹	۳۹/۸
۱۱ ساعت و بیشتر	۷۴	۲۹/۵

* کمینه: ۱ ساعت، بیشینه: ۳۰/۵ ساعت، میانگین: ۸ ساعت
مأخذ: یافته‌های پژوهش

همچنین، نتایج یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که درآمد ۱۵/۲ درصد از پاسخ‌گویان یک میلیون تومان و یا کمتر، ۳۱/۲ درصد بین ۱/۱ تا پنج میلیون تومان و حدود ۱۶/۴ درصد نیز بیش از ده میلیون تومان در سال بوده است (جدول ۶).

جدول ۶- توزیع فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌گویان بر حسب درآمد سالانه (میلیون تومان)

سطح درآمد	فراوانی	درصد
۱ میلیون تومان و کمتر	۳۸	۱۵/۲
۱/۱ تا ۵ میلیون تومان	۷۸	۳۱/۲
۵/۱ تا ۱۰ میلیون تومان	۹۳	۳۷/۲
۱۰/۱ میلیون تومان و بیشتر	۴۱	۱۶/۴
جمع	۲۵۰	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

یافته‌های استنباطی

نتایج برآورد مدل اندازه‌گیری

همان‌گونه که پیش‌تر یادآور شدیم، در مطالعه حاضر، از شیوه مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد و داده‌های گردآوری‌شده از طریق نرم‌افزار AMOS 20 تجزیه و تحلیل شدند.

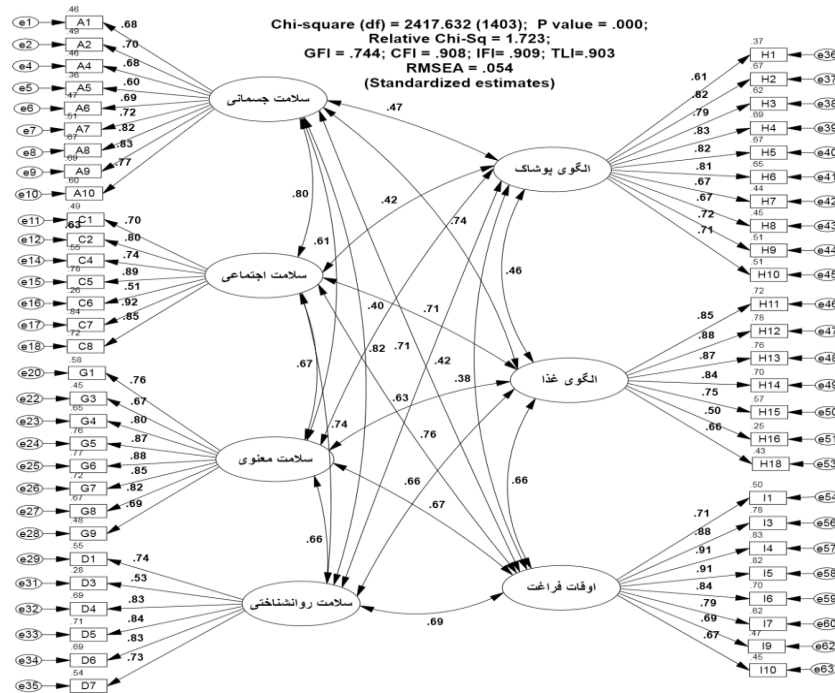

بر اساس این شیوه، در مرحله اول، برای تأیید و آزمون مناسب بودن پرسشنامه سبک زندگی مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی) مربوط بدین متغیر بر اساس هفت مؤلفه طراحی شد (شکل ۱). نتایج ارزیابی این مدل بر اساس شاخص‌های مختلف برازندگی نشان داد که پس از حذف تعداد محدودی از نشانگرهای مؤلفه‌های مختلف سبک زندگی، به دلیل دارا بودن بارهای عاملی کمتر از ۰/۵۰ (جدول ۷)، مدل از برازش نیکویی مناسب بر اساس شاخص‌های مربوط برخوردار شده است (جدول ۷). نتایج نیکویی برازش مدل اندازه‌گیری تحقیق در شکل ۱ حاکی از آن است که هرچند، مقدار کای اسکوئر ۲۴۱۷/۶۳۲ با درجه آزادی ۱۴۰۳ و در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ است، اما بر اساس سایر شاخص‌های برازش مدل شامل کای اسکوئر نسبی برابر با ۱/۷۲۳ (یعنی، کمتر از ۳)، شاخص برازش تطبیقی (CFI=۰/۹۰۸)، شاخص برازش فزاینده (IFI=۰/۹۰۹)، و شاخص توکر- لویس (TLI=۰/۹۰۳)، با مقادیر عددی بیشتر از ۰/۹۰، و شاخص ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA=۰/۰۵۴)، با مقدار عددی کمتر از ۰/۰۸، برازش مدل در سطح قابل قبول بوده است (شکل ۱).

جدول ۷- شاخص‌های نیکویی برازش مدل اندازه‌گیری سبک زندگی

شاخص	کای دو نسبی	نیکویی	برازش تطبیقی	برازش فزاینده	توکر- لویس	ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب
	$\frac{\chi^2}{df}$	(GFI)	(CFI)	IFI	(TLI)	(RMSEA)
معیار پیشنهادی	≤ 3	$0/90 \leq$	$0/90 \leq$	$0/90 \leq$	$0/90 \leq$	$\leq 0/08$
مقدار گزارش شده	۱/۷۲۳	۰/۷۴۴	۰/۹۰۸	۰/۹۰۹	۰/۹۰۳	۰/۰۵۴

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۱- مدل اندازه‌گیری مؤلفه‌های سبک زندگی بر اساس مقادیر استاندارد

نتایج مدل اندازه‌گیری مؤلفه‌های سبک زندگی نشان می‌دهد که متغیرهای تحقیق از رویی همگرایی مناسب برخوردارند. رویی همگرا که نشان‌دهنده انسجام و همگنی درونی گویه‌های مربوط به هر مؤلفه است، بر اساس سه معیار پیشنهادی شامل بارهای عاملی استاندارد مساوی و بزرگ‌تر از ۰/۵، میانگین واریانس استخراج‌شده مساوی و بزرگ‌تر از ۰/۵ و پایایی ترکیبی مساوی و بزرگ‌تر از ۰/۷ ارزیابی شد (Hair et al., 2010). همان‌گونه که در شکل ۱ و جدول ۸ آمده است، نتایج نشان می‌دهد که همه نشانگرها از بار عاملی بزرگ‌تر از ۰/۵ برخوردار بودند و همچنین، نتایج مربوط به مقادیر میانگین واریانس

استخراج شده (محاسبه شده از طریق حاصل جمع مجذور بارهای عاملی هر متغیر تقسیم بر تعداد گویه‌های آن متغیر) نشان داد که میانگین واریانس استخراج شده برای تمامی متغیرها بیشتر از ۰/۵ است (جدول ۸). افزون بر این، مقادیر پایایی ترکیبی (محاسبه شده از طریق حاصل جمع بارهای عاملی به توان دو تقسیم بر حاصل جمع بارهای عاملی به اضافه مجموع خطاهای اندازه‌گیری) نشان داد که همه متغیرها دارای پایایی ترکیبی بزرگ‌تر از ۰/۷ است (جدول ۸). بنابراین، با توجه به نتایج به دست آمده بر اساس معیارهای سه‌گانه یادشده، می‌توان گفت که ابزار تحقیق مورد استفاده برای اندازه‌گیری سبک زندگی از روایی همگرای مناسب برخوردار بوده است.

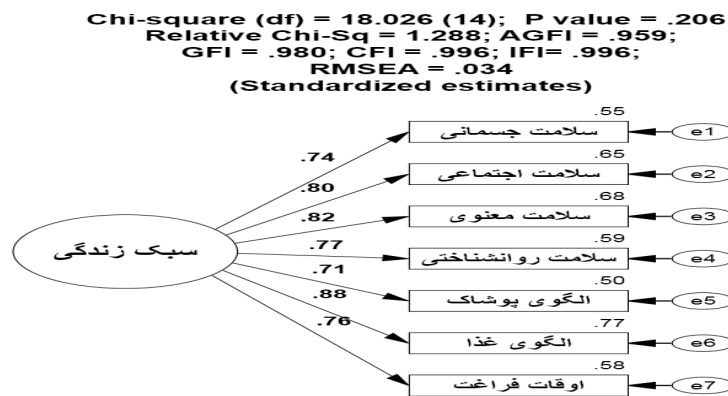
جدول ۸- نتایج میانگین واریانس استخراج شده، پایایی ترکیبی بر اساس مدل اندازه‌گیری سبک زندگی

مؤلفه‌های سبک زندگی	تعداد نشانگر	تعداد نشانگر حذف شده	میانگین واریانس استخراج شده (۰/۵<)	پایایی ترکیبی (۰/۷۰<)
سلامت جسمانی	۱۰	۱	۰/۵۲۳	۰/۹۰۷
سلامت اجتماعی	۸	۱	۰/۶۱۲	۰/۹۱۵
سلامت معنوی	۹	۱	۰/۶۳۳	۰/۹۳۲
سلامت روان‌شناختی	۷	۱	۰/۵۷۷	۰/۸۸۹
الگوی پوشاک	۱۰	-	۰/۵۶۰	۰/۹۲۶
الگوی غذا	۸	۱	۰/۶۰۲	۰/۹۱۲
اوقات فراغت	۱۰	۲	۰/۶۴۸	۰/۹۳۶

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در مرحله دوم، پس از ارزیابی مؤلفه‌های سبک زندگی بر اساس نشانگرهای اصلی و حذف نشانگرهای نامناسب از مدل اندازه‌گیری، به منظور ساده‌سازی مدل و ارائه نتایج بر اساس سازه سبک زندگی، از مجموع میانگین نشانگرهای باقی‌مانده هر کدام از مؤلفه‌ها در قالب نشانگرهای متغیر مکنون سبک زندگی استفاده شد. سپس، به منظور حصول اطمینان از همسویی و همگرایی مؤلفه‌های سبک زندگی تحت عنوان یک مکنون مدل عاملی جمع شده^(۱۱) استفاده شد (شکل ۲). نتایج حاصل از برآزش این مدل هم نشان می‌دهد که

همه مؤلفه‌های سبک زندگی تحت عنوان یک مکنون از بارهای عاملی مثبت و بالاتر از ۰/۵۰ بوده و برای مدل جمع شده، از میانگین واریانس استخراج شده ۰/۶۱۸ و پایایی ترکیبی ۰/۹۱۸ برخوردار است؛ و همچنین، مدل هم از برازش نیکویی مناسب بر اساس شاخص‌های مربوط برخوردار است، که همگی حاکی از همگرایی مدل جمع شده است.

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۲- مدل عاملی جمع شده سبک زندگی

در مرحله سوم، پس از برآورد مدل اندازه‌گیری سبک زندگی، مدل ساختاری تحقیق (تحلیل مسیر) اجرا شد. مدل ساختاری، در واقع، مدل کلی تحقیق است و روابط علی بین متغیرهای مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. در تحقیق حاضر نیز مدل ساختاری بیانگر رابطه مستقیم متغیرهای مستقل (شامل سن، میزان تحصیلات، میزان درآمد خانوادگی در سال، میزان استفاده از تلویزیون در هفته، شرایط خانوادگی و محیط اجتماعی) و سبک زندگی است (شکل ۳). در خصوص نیکویی برازش مدل ساختاری، یافته‌های تحقیق نشان داد که هرچند، مدل برآورد شده بر اساس معنی‌داری شاخص کای

اسکوئر، از نیکویی برازش مناسب برخوردار نیست، اما بر اساس سایر شاخص‌های برازش مدل شامل کای اسکوئر نسبی برابر با ۱/۱۹۴ (یعنی، مقدار عددی کمتر از ۳) و شاخص نیکویی برازش (GFI=۰/۹۶۴)، شاخص برازش تطبیقی (CFI=۰/۹۹۳)، شاخص برازش فزاینده (IFI=۰/۹۹۳)، شاخص توکر- لویس (TLI=۰/۹۸۸)، با مقادیر عددی بیشتر از ۰/۹۰ و شاخص ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA=۰/۰۲۸)، با مقدار عددی کمتر از ۰/۰۸، برازش مدل در سطح قابل قبول بوده است (شکل ۳ و جدول ۹).

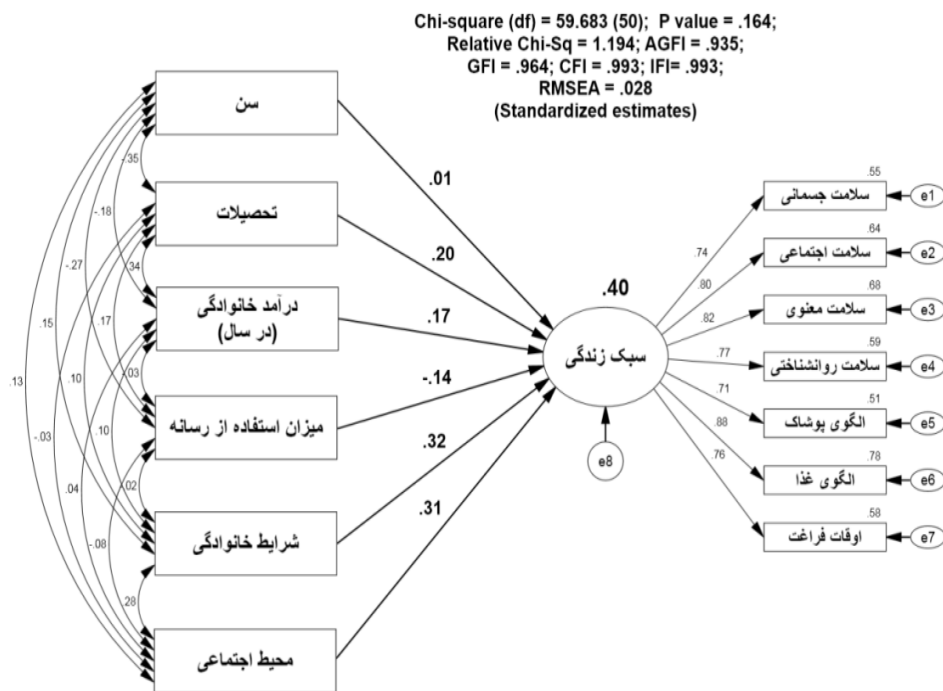
جدول ۹- شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری تحقیق (ضرایب مسیر)

شاخص	کای اسکوئر نسبی	نیکویی برازش	تطبیقی	فزاینده	توکر- لویس	خطای تقریب
شاخص	$\frac{x^2}{df}$	GFI	CFI	IFI	TLI	RMSEA
معیار پیشنهادی	≤ 3	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≤ 0.08
مقدار گزارش شده	۱/۱۹۴	۰/۹۶۴	۰/۹۹۳	۰/۹۹۳	۰/۹۸۸	۰/۰۲۸

مأخذ: یافته‌های پژوهش

مدل ساختاری نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل تحقیق تبیین‌کنندهٔ چهل درصد از تغییرات سبک زندگی است (شکل ۳). یکی دیگر از اهداف اصلی تدوین مدل ساختاری تعیین شدت، جهت، و معنی‌دار بودن ضرایب مسیر فرض شده در مدل مفهومی پژوهش در قالب فرضیه‌های تحقیق است. از این‌رو، خلاصهٔ نتایج به‌دست آمده در این زمینه در جدول ۱۰ ارائه شده است. نتایج حاصل از مدل ساختاری در ارتباط با آزمون شش فرضیهٔ اصلی تحقیق حاکی از آن بود که: (۱) بین سن و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه‌ای وجود ندارد (۰/۸۶۴، $p=0.11$ ؛ $\beta=0.2$) (۲) بین سطح تحصیلات و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطهٔ مثبت و معنی‌دار وجود دارد (۰/۰۰۰، $p=0.202$ ؛ $\beta=0.3$) (۳) بین درآمد خانوادگی و سبک زندگی

پاسخ‌گویان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ($\beta = 0/167$, $p = 0/003$)؛ (۴) بین میزان استفاده از رسانه و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد ($p = 0/011$)، $\beta = -0/141$ ؛ (۵) بین شرایط خانوادگی و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ($\beta = 0/324$, $p = 0/000$)؛ و (۶) بین محیط اجتماعی و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ($\beta = 0/315$, $p = 0/000$) (جدول ۱۰).

مأخذ: یافته‌های پژوهش

شکل ۳- مدل ساختاری تحقیق براساس ضرایب استاندارد

جدول ۱۰- نتایج مدل ساختاری نهایی عوامل مؤثر بر سبک زندگی

روابط	ضرایب رگرسیون استاندارد (Beta)	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
سن ← سبک زندگی	۰/۰۱۱	۰/۸۴۶	رد فرضیه
تحصیلات ← سبک زندگی	۰/۲۰۲	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
درآمد خانوادگی ← سبک زندگی	۰/۱۶۷	۰/۰۰۳	تأیید فرضیه
میزان استفاده از رسانه ← سبک زندگی	-۰/۱۴۱	۰/۰۱۱	تأیید فرضیه
شرایط خانوادگی ← سبک زندگی	۰/۳۲۴	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
محیط اجتماعی ← سبک زندگی	۰/۳۱۵	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

جامعه روستایی ایران به عنوان جامعه در حال گذار دستخوش تغییرات و دگرگونی‌های فراوان در ابعاد گوناگون سبک زندگی شده است. گستردگی دامنه این تحولات به تغییر ارزش‌ها، تحولات خانواده و شکاف نسلی در جوامع روستایی انجامیده است. از این‌رو، مطالعه حاضر با هدف تحلیل عوامل مؤثر بر تغییر سبک زندگی روستاییان در شهرستان زنجان انجام شده است.

همان‌گونه که نتایج نشان داد، بین متغیر سن و سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه‌ای وجود ندارد. این یافته با نتایج یافته‌های ارجمند سیاهپوش و حیدری زرگوش (۱۳۹۱) هم‌پوشانی دارد. در دنیای امروزی، تمام مناطق شهری و روستایی از خدمات و فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات بهره‌مند شده‌اند. به دیگر سخن، توسعه فناوری‌های ارتباطی نوین در ارائه الگوها و سبک‌های جدید زندگی، گروه‌های سنی مختلف را کانون تمرکز خود قرار داده است. همچنین، نتایج نشان داد که بین سطح تحصیلات و سبک زندگی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد؛ یافته‌ای مشابه نیز در نتایج پژوهش کفاشی و همکاران (۱۳۸۹) گزارش شده است. در مورد نقش متغیر تحصیلات در سبک زندگی

می توان گفت که سبک زندگی در مؤلفه‌هایی خاص تبیین می‌شود، که سطح سواد می‌تواند در کسب آگاهی و رعایت نکات بهداشتی و در نهایت، بهبود سطح سلامت جسمانی افراد مثر ثمر باشد. تبیین وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین درآمد خانوادگی و سبک زندگی در تحقیق حاضر در کنار نتایج یافته‌های ازکیا و حسینی رودبارکی (۱۳۸۹) و مجدی و همکاران (۱۳۸۹) امکان‌پذیر است. میزان درآمد خانوار به‌مثابه نقطه قوت و بنیان اقتصادی خانواده می‌تواند به‌نوبه خود در انتخاب سبک زندگی افراد سهیم باشد، چرا که شرایط اقتصادی خانواده می‌تواند فرصت‌های متعدد را در اختیار اعضای خانواده قرار دهد. در عصر کنونی، دسترسی به ابزارهای الکترونیکی نوین و انتخاب الگوی مصرفی پوشاک و غذای مناسب در گرو داشتن شرایط اقتصادی مناسب است. نتایج یافته‌های سوینین و مریسو- استورم (Soininen and Merisuo-Storm, 2010)، رحمت‌آبادی و آقابخشی (۱۳۸۵)، تایتان و همکاران (Titan et al., 2012)، میلبورن و کیچن (Milbourne and Kitchen, 2014) و ارجمندی و همکاران (۱۳۹۲) امکان استدلال در مورد یافته تحقیق مبنی بر وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین میزان استفاده از رسانه و سبک زندگی را میسر می‌کند. رسانه‌ها پرمخاطب‌ترین ابزارهای ارتباط جمعی در بین افراد شناخته می‌شوند. توسعه و گسترش این ابزارها در دوران جهانی شدن فناوری‌ها چشمگیر است. توجه به محتوا و اهداف بلندمدت برنامه‌های رسانه‌ای تلاش سیاستمداران خارجی در راستای دستیابی به اهداف مشخص شده مبنی بر القای الگوها و سبک‌های زندگی غربی را ملموس‌تر می‌نماید. بی‌توجهی بدین نکته می‌تواند پیامدهای منفی زیادی بر افکار و رفتار اقشار مختلف جامعه داشته باشد. همچنین، نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین سبک زندگی و شرایط خانوادگی است. خانواده نهادی است که زمینه‌ساز رفتارهای فردی و اجتماعی افراد محسوب می‌شود، به‌گونه‌ای که اگر جامعه‌ای متشکل از نهادهای خانوادگی سالم باشد، بروز رفتارهای اجتماعی سالم در قالب یکی از مؤلفه‌های سبک زندگی در افراد قابل پیش‌بینی است.

محمدی و همکاران (۱۳۹۲) نیز در نتایج تحقیق خود به همبستگی رابطه بین تعالی خانواده و سبک زندگی اشاره می‌کنند. به دیگر سخن، به باور آنها، دستیابی به سلامت اجتماعی، روان‌شناختی و نیز سلامت معنوی افراد در گرو داشتن شرایط خانوادگی مناسب است و تحقق آن نیز نیازمند توجه والدین به برقراری آسایش توأم با آرامش روحی و روانی افراد در کانون خانواده است. روابط اجتماعی سالم و ساده بین افراد و خانوارها می‌تواند تعیین‌کننده نوع سبک زندگی افراد باشد؛ وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین محیط اجتماعی و سبک زندگی در تحقیق حاضر مؤید همین نکته است. نتایج تحقیقات مشابه ارجمندی و همکاران (۱۳۹۲) و باینگانی و همکاران (۱۳۹۲) یافته‌های تحقیق حاضر را تأیید می‌کند. وجود محیط اجتماعی سالم زمینه‌های برقراری ارتباط اجتماعی بین افراد را فراهم می‌سازد. یکی از راه‌های بقای محیط اجتماعی سالم، مشارکت همگانی افراد جامعه در برنامه‌های تدوین‌شده در راستای تعیین سرنوشت خود است.

بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهادهای اجرایی زیر ارائه می‌شود:

- هرچند، نتایج تحقیق نشان داد که بین سن و وضعیت سبک زندگی پاسخ‌گویان رابطه معنی‌دار وجود ندارد، اما نباید از تأثیرپذیری و گرایش بیشتر و فزاینده نسل‌های جدید به سبک‌ها و الگوهای جدید زندگی غافل بود. باید تربیت جوانان و نوجوانان به‌مثابه سرمایه‌های اصلی کشور مبتنی بر الگوهای زندگی اسلامی و ایرانی مورد توجه بیشتری قرار گیرد، که البته تحقق آن در گرو توجه به نیازهای نسل‌های کنونی در جوامع روستایی و رفع نارسایی‌های ناشی از کمبود خدمات و فرصت‌های شغلی دائمی و پایدار در این مناطق است. در این راستا، تکیه بر قابلیت‌ها و ظرفیت‌های محلی و تقویت و احیای الگوهای فرهنگ بومی جامعه روستایی برای جلوگیری از مهاجرت جوانان روستایی به شهر و به تبع آن، جلوگیری از تشدید مشکلات و ناهنجاری‌های اجتماعی در مناطق شهری لازم و ضروری است.

- با توجه به تأثیری‌پذیری وضعیت سبک زندگی از سطح تحصیلات در میان پاسخ‌گویان پیشنهاد می‌شود که توجه بیشتری به توسعه زیرساخت‌ها، امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی لازم برای ارتقای سطح آموزش و ریشه‌کنی بی‌سوادی در مناطق روستایی صورت گیرد. رابطه مثبت سطح تحصیلات با وضعیت سبک زندگی حاکی از آن است که با افزایش سطح تحصیلات، وضعیت زندگی افراد از نظر سطح سلامت جسمانی و نیز سلامت اجتماعی و روانی ارتقا یافته است. از این‌رو، ضمن توجه به ریشه‌کنی بی‌سوادی در قالب یک هدف اساسی توسعه‌ای در مناطق روستایی، باید برنامه‌ریزی برای بهبود وضعیت زندگی روستاییان از طریق توسعه برنامه‌های آموزشی به‌ویژه برای افراد با تحصیلات پایین‌تر یا بی‌سوادی در دستور کار برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران روستایی قرار گیرد. در این راستا، ارائه بسته‌های آموزشی متناسب با شرایط جامعه محلی و راه‌اندازی پیک‌ها و کتابخانه‌های سیار در مناطق روستایی به منظور افزایش سطح دانش و آگاهی افراد ساکن در مناطق روستایی پیشنهاد می‌شود.
- طبق یافته‌های تحقیق، رابطه مثبت و معنی‌دار بین درآمد خانوادگی و وضعیت سبک زندگی وجود دارد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که ضمن توجه به توسعه فعالیت‌های جاری در بستر جامعه روستایی و ارتقای بهره‌وری آنها، بر اساس قابلیت‌ها و ظرفیت‌های محلی، نسبت به راه‌اندازی فعالیت‌های مکمل مانند صنایع تبدیلی و صنایع دستی از طریق ایجاد تعاونی‌ها و کسب‌وکارهای گروهی و خوشه‌های تولیدی به منظور ارتقای سطح درآمد و وضعیت اقتصادی و در نتیجه، بهبود سطح زندگی افراد ساکن در مناطق روستایی اقدام شود.
- با توجه به وجود رابطه منفی و معنی‌دار بین میزان استفاده از رسانه و سبک زندگی، می‌توان به قدرت نفوذ بالای رسانه و پیامدهای منفی رسانه بر افکار و رفتار اقشار

مختلف جامعه به‌ویژه نسل جوان اشاره کرد. امروزه، با گسترش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و در پی آن، گسترش فزاینده شبکه‌های اجتماعی نوین، بخش اعظم اوقات فراغت نسل کنونی حتی در جوامع محلی و روستایی بدان اختصاص یافته است. رهاورد توسعه رسانه و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات متأسفانه رواج الگوهای مبتنی بر فردگرایی، انزوای اجتماعی، افسردگی، سرخوردگی، مصرف‌گرایی توأم با سطح بالایی از توقعات و انتظارات به‌جای فرهنگ کار و تلاش و سرزندگی بوده است. اما از این فضای گسترده و گاه ارزان و در دسترس می‌توان به‌گونه‌ای بهتر بهره‌برداری کرد. در این راستا، پیشنهاد می‌شود که با تولید محتوا و برنامه‌های مناسب، تشکیل گروه‌های اجتماعی با عضویت افراد کارآفرین و موفق، ضمن ایجاد جذابیت‌های لازم مبتنی بر فرهنگ بومی و محلی در این عرصه، زمینه‌های بهره‌گیری مؤثر از این فضا و فرصت برای ارتقای بهره‌وری کار و فعالیت روستایی فراهم شود.

- نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین سبک زندگی و شرایط خانوادگی است. خانواده نهادی است که زمینه‌ساز رفتارهای فردی و اجتماعی افراد محسوب می‌شود؛ به دیگر سخن، دستیابی به سلامت جسمانی، اجتماعی، روان‌شناختی و معنوی افراد در گرو داشتن شرایط خانوادگی مناسب است. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزش خانواده از زمان تشکیل خانواده و در دوره‌های سنی مختلف حضور فرزندان در خانواده به‌گونه‌ای از سوی سازمان‌ها و نهادهای متولی توسعه یابد که آسایش توأم با آرامش روحی و روانی در کانون خانواده را تأمین کند.
- با توجه به تأثیرپذیری وضعیت سبک زندگی از محیط اجتماعی پیشنهاد می‌شود که در راستای تقویت محیط اجتماعی جامعه روستایی، مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها، تدوین و اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین، با بازسازی

الگوهای مناسب بومی و سنتی، گسترش بازی‌های محلی، برگزاری مسابقات و نمایشگاه‌های روستایی، ضمن پر کردن اوقات فراغت جوانان روستایی در یک فضای رقابت مثبت و سالم، زمینه‌های توسعه کار و فعالیت، تقویت همدلی و مشارکت هر چه بیشتر در محیط اجتماعی جامعه روستایی فراهم شود. در راستای بهبود و تقویت الگوها و سبک‌های زندگی متناسب با ساختارهای فرهنگی کشور در مناطق روستایی، برخی پیشنهادهای پژوهشی برای تحقیقات آتی نیز به شرح زیر ارائه می‌شود:

- بررسی مقایسه‌ای سبک زندگی در مناطق مختلف روستایی بر اساس دوری و نزدیکی به مراکز شهری؛
- بررسی وضعیت سبک زندگی در میان گروه‌های مختلف سنی و مقایسه آنها با همدیگر؛
- بررسی عمیق و دقیق‌تر تأثیر رسانه بر تحولات سبک زندگی مناطق روستایی به منظور شناسایی چالش‌ها و ارائه راهبردهای مناسب در برخورد با چالش‌ها و تهدیدها؛
- بررسی زمینه‌های تقویت بنیان خانواده در بسترهای محلی و روستایی به منظور ارائه راهکارهایی برای ایفای نقش مؤثر این نهاد بنیادی در ترویج و توسعه الگوهای مناسب زندگی و انتقال آن به نسل‌های جدید؛ و
- بررسی عوامل مؤثر بر بازسازی الگوهای مناسب بومی و سنتی مانند بازی‌های محلی به منظور ایجاد محیط سالم فرهنگی، روانی، اجتماعی و اقتصادی در جامعه روستایی.

یادداشت‌ها

1. Information and Communication Technology (ICT)
2. globalization
3. Giddens
4. lifestyles
5. Bourdieu
6. Veblen

7. Simmel
8. Max Veber
9. Michele Sobel
10. George Gerbner's cultivation theory
11. parcel model

منابع

- آقاجان بگلو، سوسن؛ بذرافکن، حمیرا؛ و روحانی، علی (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه رسانه‌های دیداری و انتخاب الگوی زندگی». *زن و جامعه*، سال ۴، شماره ۱، صص ۱۴۱-۱۶۳.
- ازکیا، مصطفی و حسینی رودبارکی، سکینه (۱۳۸۹)، «تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه روستایی». *رفاه اجتماعی*، سال ۱۰، شماره ۳۷، صص ۲۴۱-۲۶۴.
- ارجمندی، حسن؛ حسن پور، محسن؛ ارجمند سیاهپوش، اسحق؛ و ارجمند سیاهپوش، بهاره (۱۳۹۲)، «شکاف نسلی و عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اندیمشک». *مطالعات جامعه‌شناسی جوانان*، سال ۴، شماره ۱۱، صص ۲۹-۴۸.
- ارجمند سیاهپوش، اسحق و حیدری زرگوش، معصومه (۱۳۹۱)، «تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر سبک زندگی روستایی و عشایری شهرستان گیلان غرب». *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، شماره ۴، صص ۸۹-۱۰۳.
- ابراهیمی، قربانعلی؛ رازقی، نادر؛ و مسلمی پطرودی، رقیه (۱۳۹۰)، «اوقات فراغت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، مطالعه موردی: افراد ۶۴-۱۵ ساله شهرستان جویبار». *جامعه‌شناسی کاربردی*، سال ۲۲، شماره ۴، صص ۷۱-۹۸.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد؛ مرندی، زهره؛ رهبرقازی، محمودرضا؛ و سعیدی ابواسحق، لیلا (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه مصرف، رسانه و سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه اصفهان. *پژوهش‌های ارتباطی*، سال ۲۰، شماره ۲، صص ۱۰۱-۱۲۰.
- بیابانگرد، اسماعیل و جوادی، فاطمه (۱۳۸۳)، «سلامت روان‌شناختی نوجوانان و جوانان شهر تهران». *رفاه اجتماعی*، دوره ۴، شماره ۱۴، صص ۱۲۷-۱۴۴.
- باینگانی، بهمن؛ ایراندوست، فهیم؛ و احمدی، سینا (۱۳۹۲)، «سبک زندگی از منظر جامعه‌شناسی: مقدمه‌ای بر شناخت و واکاوی مفهوم سبک زندگی». *علوم اجتماعی: مهندسی فرهنگی*، شماره ۷۷، صص ۶۵۴-۷۴.
- جمشیدیها، غلامرضا و خالق‌پناه، کمال (۱۳۸۸)، «دگرگونی نسلی و هویت اجتماعی در کردستان: مطالعه جوانان شهر سقز». *پژوهش جوانان*، شماره ۳، صص ۵۳.

- حبیب پور گتایی، کرم و صفری شالی، رضا (۱۳۹۰)، «بازخوانی تجربه مدرنیته روستایی در ایران (مطالعه موردی: روستاهای استان مرکزی)»، *رفاه اجتماعی*، شماره ۴۱، ص ۷.
- حق روستا، مریم و قلی باغشاهی، علی (۱۳۹۲)، «تأثیر مصرف‌گرایی آمریکایی بر سبک زندگی جوانان مکزیک، نشانه‌شناسی فیلم فصل اردک‌ها». *پژوهش ادبیات معاصر جهان*، سال ۸، شماره ۱۱، صص ۵۷-۷۲.
- خواججه‌نوری، بیژن؛ هاشمی، سمیه؛ و روحانی، علی (۱۳۸۹)، «سبک زندگی و هویت ملی (مطالعه موردی: دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر شیراز)». *مطالعات ملی*، سال ۱۱، شماره ۴، صص ۱۲۷-۱۵۲.
- ذوالفقاری، ابوالفضل و سلطانی، لائین (۱۳۸۹)، «بررسی رابطه سبک زندگی با هویت قومی جوانان، مطالعه موردی: شهرستان مهاباد». *جامعه‌شناسی ایران*، سال ۱۱، شماره ۲، صص ۲۴-۵۰.
- رضوی‌زاده، سیدنورالدین (۱۳۸۴)، «بررسی تأثیر رسانه‌ها بر تمایل به تغییر سبک زندگی روستایی». *علوم اجتماعی* (دانشگاه علامه طباطبائی)، شماره ۳۱، صص ۱۱۱-۱۴۴.
- رحمت‌آبادی، الهام و آقابخشی، حبیب (۱۳۸۵)، «سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان». *رفاه اجتماعی*، سال ۵، شماره ۲۰، صص ۲۳۵-۲۵۶.
- سیدی، فرانک و بیرقی، محمدرحیم (۱۳۹۱)، «بررسی تطبیقی روابط اجتماعی سبک زندگی دینی و سبک زندگی مدرن با تأکید بر جامعه ایران». *پژوهش دینی*، شماره ۲۵، ص ۳۵.
- مرکز آمار استان زنجان (۱۳۸۵ و ۱۳۹۱)، *سالنامه آماری استان زنجان*. زنجان: مرکز آمار استان زنجان.
- صلاحی اصفهانی، گیتی و خجسته‌نسب، حمید (۱۳۹۳)، «تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه عشایری، نمونه موردی: قشلاق قره‌باغ شهرستان ساوه». *جغرافیا*، سال ۱۲، شماره ۴۰، صص ۱۶۱-۱۸۵.
- طولایی، زینب و کمربگی، خلیل (۱۳۹۲)، «بررسی و تبیین مسئله شکاف نسلی بین پدران و پسران در استان ایلام». *خانواده پژوهی*، شماره ۳۴.
- عبداللهی، محمد و مرادی، سجاد (۱۳۹۰)، «تحلیل جامعه‌شناختی الگوهای مصرف در بین ساکنان شهر تهران». *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، شماره ۹.
- کردی، حسین و هادی‌زاده، سکینه (۱۳۹۱)، «بررسی سبک زندگی زنان شاغل و غیرشاغل». *زن و جامعه*، سال ۳، شماره ۴، صص ۲۱-۴۲.
- کرمانی، مهدی؛ بهروان، حسین؛ و ازکیا، مصطفی (۱۳۸۷)، «بررسی تغییرات اقتصادی و اجتماعی در شیوه زندگی روستاییان به‌واسطه استقرار صنعت در مناطق روستایی، نمونه مورد مطالعه: مجتمع صنعتی معدنی مس قلعه زری». *علوم اجتماعی*، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۵، صص ۱۷۹-۲۱۴.

- کفاشی، مجید؛ پهلوان، منوچهر؛ و عباس‌نژادعربی، کاظم (۱۳۸۹)، «بررسی تأثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی، مطالعه موردی جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر بابل». *پژوهش اجتماعی*، شماره ۹، صص ۱۱۷-۱۳۹.
- لعلی، محسن؛ عابدی، احمد؛ و کجیاف، محمدباقر (۱۳۹۱)، «ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سبک زندگی». *پژوهش‌های روان‌شناختی*، سال ۱۵، شماره ۱، صص ۶۴-۸۰.
- مجدی، علی‌اکبر؛ صدرنبوی، رامپور؛ بهروان، حسین؛ و هوشمند، محمود (۱۳۸۹)، «سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه آن با سرمایه فرهنگی و اقتصادی والدین». *علوم اجتماعی*، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ۷، شماره ۲، صص ۱۳۱-۱۶۱.
- معیدفر، سعید و صبوری خسروشاهی، حبیب (۱۳۹۰)، «تعارض فرزندان با والدین در سبک زندگی». *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، شماره ۷، صص ۶۷-۹۷.
- محمدی، افشین و بی‌بک‌آبادی، غزال (۱۳۸۹)، «بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی و الگوی رفتار در فیلم‌های سینمایی پر فروش». *مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، شماره ۱۱.
- محمدی، رحمت‌اله؛ احمدی، سیداحمد؛ اعتمادی، عذرا؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ و عابدی، احمد (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه ساده و چندگانه بین سبک زندگی با تعالی خانواده». *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، سال ۳، شماره ۱، صص ۸۹-۱۰۴.
- فکوهی، ناصر و انصاری مهابادی، فرشته (۱۳۸۲)، «اوقات فراغت و شکل‌گیری شخصیت فرهنگی، نمونه موردی دو دبیرستان دخترانه شهر تهران». *مجله انسان‌شناسی*، شماره ۴، صص ۶۱-۸۹.
- Apostu, M. (2013), "New points of view on concept of health and lifestyle". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92(0): 50-54.
- Buchholz, S.; Hofäcker, D.; Mills, M.; Blossfeld, H. P.; Kurz, K.; and Hofmeister, H. (2009), "Life courses in the globalization process: the development of social inequalities in modern societies". *European Sociological Review*, 25(1): 53-71.
- Falk, I., and Kilpatrick, S. (2000), "What is social capital? A study of interaction in a rural community". *Sociologia ruralis*, 40(1): 87-110.
- Gomez, R. and Fisher, J. W. (2003), "Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spiritual Well-Being Questionnaire". *Personality and Individual Differences*, 35(8): 1975-1991.

- Cauce, A. M.; Domenech-Rodríguez, M.; Paradise, M.; Cochran, B. N.; Shea, J. M.; Srebnik, D.; and Baydar, N. (2002), "Cultural and contextual influences in mental health help seeking: a focus on ethnic minority youth". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1): 44.
- Hair, J. F.; Black, W. C.; Babin, B. J.; Anderson, R. E.; and Tatham, R. L. (2010), *Multivariate Data Analysis* (seven ed.). United State of Amreica: Pearson Prentice Hall.
- Hu, F. B. (2011), "Globalization of diabetes: the role of diet, lifestyle, and genes". *Diabetes Care*, 34(6): 1249-1257.
- Jain, A.; Swetha, S.; Johar, Z.; and Raghavan, R. (2013), "Acceptability of and willingness to pay for community health insurance in rural India". *Journal of Epidemiology and Global Health*.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. The Guilford Press.
- Milbourne, P. and Kitchen, L. (2014), "Rural mobilities: connecting movement and fixity in rural places". *Journal of Rural Studies*, 34(0): 326-336.
- Pavis, S.; Cunningham-Burley, S.; and Amos, A. (1998), "Health related behavioural change in context: young people in transition". *Social Science and Medicine*, 47(10): 1407-1418.
- Soininen, M. and Merisuo-Storm, T. (2010), "The life style of the youth. their every day life and relationships in Finland". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2): 1665-1669.
- Titan, E.; Ghita, S.; and Covrig, M. (2012), "Migration phenomenon: a globalization effect or a consequence of poverty?". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62(0): 367-371.
- Walsh, R. (2011), "Lifestyle and mental health". *American Psychologist*, 66(7): 579.